

Література:

1. Гладких Н. М. Підготовка соціальних працівників: Українські реалії та перспективи. *Вісник педагогічної науки України*. 2020. № 5. С. 30–37.
2. Петрова О. О. Міжнародний досвід підготовки соціальних працівників і можливості його адаптації в Україні. *Вісник соціальних наук*. 2019. № 2. С. 65–72.
3. Шевченко Л.А. Інноваційні методики в підготовці соціальних працівників. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 4. С. 85–92.
4. Smith, M. & Jones, R. Social Work Education in the United States: Trends and Innovations. New York, 2020. P. 18–25.
5. Johnson, L. Interdisciplinary Approaches to Social Work Education in the USA. Boston : Beacon Press, 2019. P. 10–19.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-59>

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В РАМКАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Висоцька Л. В.

кандидат педагогічних наук,

викладач соціально гуманітарних дисциплін

*Відокремлений структурний підрозділ «Криворізький фаховий коледж
національного авіаційного університету»*

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Концепція Нової української школи (НУШ) передбачає радикальне оновлення підходів до навчання, включаючи історичну освіту. НУШ фокусується на розвитку ключових компетентностей, серед яких важливе місце посідає критичне мислення, соціальні та громадянські навички. В історичній освіті це означає перехід від традиційного передавання знань до активного залучення учнів у процес дослідження історичних фактів, аналізу джерел та формування власних висновків.

Мета публікації полягає в аналізі впровадження інноваційних підходів до викладання історії в контексті Нової української школи (НУШ), з акцентом на важливість контрверсійних тем у формуванні критичного мислення та громадянських навичок учнів.

Однією з центральних ідей НУШ є створення освітнього середовища, де учні не лише здобувають знання, але й вчаться їх застосовувати у повсякденному житті. Але важливий і зворотній зв'язок, коли життєвий

досвід, досвід родини стають основою для формування власної позиції учня. Саме на цей аспект звертає увагу Н. Гупан, коли наполягає: «Учням старших класів необхідно ставити такі суперечливі запитання, відповідаючи на які вони використовуватимуть не тільки набуті знання з історії, а й власний життєвий досвід чи досвід своєї родини» [1]. Історична освіта відіграє в цьому ключову роль, оскільки допомагає учням зрозуміти минуле та його вплив на сучасність, розвиває навички критичного аналізу та сприяє формуванню громадянської свідомості. Ефективним механізмом досягнення заявлених цілей, вважаємо, обговорення контрверсійних історичних тем, які викликають різні точки зору та емоційні реакції.

Тема контрверсійності в історичній освіті сьогодні є надзвичайно актуальною як у світі, так і в Україні. Глобалізація, міграційні процеси, зростання політичної поляризації та відродження національних ідентичностей призводять до виникнення нових викликів для освітніх систем. Історичні події, які раніше могли здаватися однозначними, тепер розглядаються крізь призму різних культурних та політичних контекстів.

В Україні тема контрверсійності в історичній освіті набуває особливого значення у контексті складного історичного минулого та сучасних політичних реалій. Питання, пов'язані з радянським минулим, національно-визвольними рухами, подіями Другої світової війни та війною, викликають гострі дискусії у суспільстві, в науковому та освітньому середовищах. Зокрема це стосується тексту шкільного підручника з історії, і тоді науковці переконують сучасників, по-перше, у можливості «переписування» історії («переписування історії – цілком нормальна річ, бо наука керується власними законами розвитку та властивими кожній епосі пізнавальними практиками» [2]), по друге, у важливості концептуальних змін у її викладанні саме через наявність контрверсійних тем. Науковці стверджують, що місія шкільної історії – «відповідати на нагальні запитання соціуму щодо врегулювання контрверсій історичної пам'яті та уникнення конфліктів ідентичностей як всередині держави» [2].

Контрверсії в історичній освіті стали важливою темою для сучасних педагогів та науковців. Визначення чутливих і суперечливих тем в історії включає події, пов'язані з війнами, геноцидом, колоніалізмом, расизмом, етнічними та релігійними конфліктами. Зазначимо, що контрверсійність в історичній освіті є актуальною темою в багатьох країнах. Наприклад, у Сполучених Штатах, викладання історії рабства та громадянських прав часто викликає суперечки. Питання про те, як представити роль Конфедерації в Громадянській війні, а також спадок рабства, є предметом жвавих дебатов. У Німеччині, викладання історії нацизму та Голокосту є обов'язковим, але підходи до цього питання також можуть варіюватися, викликаючи різні реакції в суспільстві. У Японії, підхід до викладання історії Другої світової війни, зокрема питання про військові злочини,

скоєні японськими військами, викликає значні суперечки. У Туреччині питання про геноцид вірмен залишається контрверсійним і викликає різні реакції як на національному, так і на міжнародному рівнях. Розбіжності у висвітленні цих тем можуть відображати політичні та ідеологічні розбіжності в суспільстві, що робить їх особливо складними для вчителів історії. Суперечливі теми часто мають різні інтерпретації, залежно від культурного чи національного контексту. Політичний вплив на історичну освіту є ще одним важливим аспектом. Уряди можуть просувати певні наративи або цензурувати певні теми, що впливає на навчальні програми. Плюралізм підходів до викладання історії варіюється від традиційного наративу до критичного аналізу та багатоголосся.

Роль вчителя у викладанні чутливих тем є надзвичайно важливою. Н. Гупан підкреслює, що «поняття «контрверсії» у навчанні насамперед пов'язано з використанням на уроках контрверсійних/спірних запитань, тобто таких, які за своїм змістом спрямовані на виявлення протиріччя в інформації, процесі, події, явищі та ін. Здебільшого контрверсійні запитання дозволяють виявити антагоністичні точки зору, погляди, інтереси в тій чи іншій ситуації і обов'язково передбачають дві основні протилежні позиції, а, отже, й два варіанти відповіді: «так» чи «ні», «за» й «проти», «я підтримую» і «я заперечую», «я погоджуюсь» або «я не погоджуюсь» тощо» [1]. Отже вчителі історії стоять перед завданням не лише передати фактичні знання, але й допомогти учням зрозуміти складність та багатогранність історичних подій. Вчителі повинні бути підготовленими до ведення відкритих та толерантних дискусій, що враховують різні точки зору. Навчання вчителів критичним підходам та навичкам медіації конфліктних тем у класі стає необхідністю. Виклики викладання суперечливих історичних тем включають можливість зіткнення з опором зі сторони учнів, батьків або адміністрації через особисті або ідеологічні переконання. Вчителі повинні забезпечувати психологічну безпеку учнів під час обговорення важких тем, створюючи середовище для конструктивного діалогу. Етичні аспекти викладання історії також вимагають уваги до питань етичної відповідальності вчителя під час висвітлення суперечливих подій та їх наслідків. Необхідність балансу між об'єктивністю та емпатією у викладанні чутливих тем є ключовою для формування морально зрілих громадян.

Методики викладання контрверсійних тем можуть включати використання історичних джерел, документів та свідчень для ілюстрації різних точок зору. Інтерактивні методи навчання, такі як дебати, рольові ігри та проєктні роботи, що сприяють залученню учнів до активного обговорення та критичного мислення. Тут ми також спираємося на думку Н. Гурана про те, що контрверсійні питання/теми «важливі з дидактичної

точки зору, оскільки дозволяють застосувати різні форми дискусії на уроці, розвинути в учнів навички аргументації, вміння розв'язувати проблеми, критичне і системне мислення та мовленнєві вміння. Окрім того, очевидно, що гарна дискусія на уроці передбачає глибоке обговорення контроверсій, а, отже, попереднє опрацювання учнями джерел, де викладені протилежні факти, погляди чи ідеї» [1].

У якості узагальнення зазначаємо, що в сучасному світі, де інформаційні потоки стають дедалі більш фрагментованими та поляризованими, здатність аналізувати різні точки зору та формувати власну обґрунтовану позицію є надзвичайно важливою. Історична освіта, яка включає обговорення контроверсійних тем, сприяє розвитку цих навичок, допомагає учням зрозуміти цінність плюралізму думок та важливість конструктивного діалогу. Таким чином, контроверсії в історичній освіті вимагають від педагогів не лише глибокого знання предмета, але й вміння керувати складними дискусіями та створювати навчальне середовище, де учні можуть безпечно досліджувати та обговорювати суперечливі питання. У контексті історичної освіти концепція НУШ спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, здатної до критичного мислення та активної громадянської позиції. Обговорення контроверсійних тем є невід'ємною частиною цього процесу, оскільки воно допомагає учням зрозуміти складність історичних подій та сформувати навички, необхідні для успішного функціонування у сучасному суспільстві.

Література:

1. Гупан Н. Навіщо і як працювати з контроверсійними питаннями на уроках історії. URL: <http://surl.li/lzbabt>
2. Рибаків Д. Чому і як треба переписувати історію України: *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/01/31/20201/>